

Ivan Puš (1930-2000)

Arheolog, muzejski svetovalec in kustos v Mestnem muzeju v Ljubljani Ivan Puš se je rodil 23. 6. 1930. leta v zaselku Št. Pavel, ki leži med griči valovite, pojoče Dolenjske - blizu v srednjem veku porojenega, velikega krščanskega središča in žarišča cistercijanskega samostana Stična, stisnjena kot gnezdo pod valovito rebrijo Pristave, ki se naslanja na skupino gričev, navezanih na zasavsko hribovje, in ne nazadnje blizu velikega svetovno znanega arheološkega pomerija s prazgodovinskim-železnodobnim gradiščem in grobišči ter arheološkimi zemljišči, ki skrivajo antične in srednjeveške ostaline. Tudi trasa rimske ceste Emona-Neviodunum-Siscia je potekala tod. Dodajmo še, da so v zadnjem času v sosednjem kraju, pri Ivančni Gorici, odkrili tudi bronastodobne najdbe. Mladost se mu je torej porajala sredi pravega, izjemno pestrega arheološkega sveta. Zato ni nič čudnega, da je že kot srednješolec sodeloval pri raziskovanju prazgodovinskih gomil, ki jih je vodil takratni ravnatelj Narodnega muzeja v Ljubljani dr. Jože Kastelic. Zaselek Št. Pavel s podružnično cerkvijo sv. Pavla spada v župnijo Šentvid pri Stični, ki je ena najstarejših praifar na Dolenjskem. V cerkvi sv. Vida je bil I. Puš tudi krščen. Čeprav je takrat prejel ime Ivan, so ga v domačem okolju klicali tudi Ivo, njegovi kolegi arheologi pa s profesorji vred Janez. Iz te cerkvene upravne enote izhaja tudi nekaj znanih Slovencev: znameniti zdravnik, preučevalec bolezni, znanstveni pisec in humanist Marko Gerbec Gerbezus (1658-1718), soustanovitelj in član Accademiae operosorum v Ljubljani. Bil je zelo znan in užival velik ugled v evropskem znanstvenem svetu. V Šentvidu je bil rojen tudi prvi knezoškof lavantinske škofije slovenskega porekla dr. Franc Kutnar (1793-1846). Za razvoj istrskega šolstva je pomemben tukajšnji rojak Ivan Markelj (1852-1903). Prav tako je od tod sorodnik Ivana Puša dr. Ludvik Puš (1896-1989), književnik, publicist, politik in zborovodja ter tajnik Slovenske ljudske stranke v izseljeništvu, ki je bil izbran za slovenskega predstavnika Krščanske demokratske zveze za Srednjo Evropo. Iz šentviške fare sta še dr. Stanko Vurnik (1898-1932), etnolog, muzikolog, umetnostni zgodovinar in publicist, in dr. Josip Kastelic (1913), dolgoletni ravnatelj Narodnega muzeja v Ljubljani, univerzitetni profesor in predstojnik katedre za arheologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani, klasični filolog in arheolog. V mladostnem obdobju se je pojavljal kot pesnik, pozneje pa kot antični in umetnostni esejist, zgodovinar in pisatelj, literarni kritik ter cenjen predavatelj. Iz širšega okolja izhaja tudi slovenski pisatelj Josip Jurčič, ki se je med

drugim s figuro Krjavlja dotaknil ene izmed ne tako redkih osebnosti nekdanjih vaških posebnežev.

Neposredno ob Puševem domu je nekoč stal gradič Grundelj (Grundelhof, Grumlof), poslednji dom znanega slovenskega slikarja, pa tudi velikega zbiralca arheološke, umetnostno-zgodovinske, etnografske in sploh vsakršne kulturne dediščine Ferda Vesela. Po njegovi smrti je bil grad do tal porušen in večina gradbenega materiala odpeljana. Prav tako je nemalo tega bogatega kulturnega blaga zamenjalo gospodarja in ga danes ni več moč videti, kaj šele evidentirati. Vse to se je dogajalo pred očmi Ivana Puša, ki pa na svoja takratna večkratna opozorila odgovor-nim ni dobil nobenega odgovora, niti niso bili z njihove strani vpeljani nikakršni varnostni ukrepi. Prav ta malomarni odnos družbe do kulturne dediščine ga je v času študija še posebej spodbudil, da se je začel poglobljeno zanimati za vse materialno in duhovno blago, zlasti v bližnji in širši okolici, ne nazadnje v vsej kranjski deželi.

Srednjo šolo je I. Puš obiskoval v Stični (tedaj je bila gimnazija v samostanu), končal pa v Ljubljani, kjer se je še istega leta vpisal na Naravoslovno fakulteto, oddelek za geologijo. Vendar je po prvem letu prestopil na Filozofsko fakulteto, na katedro za arheologijo, kjer sta takrat glavno šolsko in tudi vzgojno vlogo igrala znana profesorja: dr. Josip Korošec, ki je predaval prazgodovino in zgodnji srednji vek, ter dr. Josip Klemenc, ki je odkrival študentom materialno in duhovno kulturo antičnega obdobja. Diplomiral je leta 1957, a se že pred tem po nasvetu svojega profesorja J. Korošca napotil na prvo prosto delovno mesto kustosa za arheologijo v Zavičajnem muzeju v Tuzli, kjer je preživel in delal dobro leto (1956/7). Tam je vzbudil posebno zanimanje s svojim znanstvenim prvencem, iz katerega je moč razbrati vsa bistvena, porajajoča se izhodišča za nadaljnje raziskovalno delo. To je opazil tudi njegov duhovni mentor dr. Korošec, ki je, kot se še spominjam, dejal, da je mladi arheolog kaj hitro dojel način prikazovanja in strukturo analitičnih metod ter rezultatov in njihovih prikazov v publikaciji. Za svoje preučevalno delovanje je prevzemal skupek izhodišč in metod iz takrat že znanih in zanj v literaturi dostopnih del, npr. najbližjih mu J. Korošca, nadalje A. Benca, direktorja Zemaljskoga muzeja v Sarajevu in poznejšega predsednika Bosanske akademije znanosti v Sarajevu (na Ljubljanski katedri za arheologijo je obranil doktorat) ter M. V. Garašanina, univ. prof. in akademika SANU v Beogradu (prav tako doktoriral v Ljubljani). Ni obšel niti del tedaj znanih preučevalcev pra-zgodovine, od M. Vasića iz Beograda do G. Childa iz Anglije, niti

nekaterih drugih strokovnjakov in piscev arheoloških znanstvenih del o prazgodovinskih obdobjih Srednje Evrope. Ob tem je treba poudariti, da, v nasprotju s sedanostjo, literature, ki bi bila primerna pomoč pri poglobljanju razmišljanj in pridobivanju ustreznih dognanj, takrat ni bilo na pretek.

Ko se je vrnil iz Bosne in čakal na primerno zaposlitev v stroki, je več let (1958-60) služil kruh kot samostojni svetovalec za kulturo na skupščini občine Ljubljana Center, dokler ni zasedel mesto kustosa, nosilca in izvrševalca programa za preučevanje prazgodovine na ljubljanskem območju v Mestnem muzeju v Ljubljani, kjer je delal od leta 1963 do upokojitve leta 1994.

Prvi njegov večji in časovno daljši terenski arheološki poseg je bil dokončanje raziskav na dvorišču SAZU in v neposredni okolici ob Gosposki ulici v Ljubljani, ki sta jih začela že dr. J. Korošec in dr. France Stare. Kot nadvse zagret arheolog in raziskovalec je skoraj vse odkopano keramično gradivo sam restavriral, le včasih so mu pomagali sodelavci. Skrbeno je shranil kovinske predmete in celotno odkopano gradivo ter dokumentacijo. Vse najdbe je inventariziral natančno po muzejskih predpisih ter vložil v ustrezne depoje. Zbirka gradiva, ki ga je odkopal in za katero je bil zadolžen, je bila zgled urejenosti v muzeju. Rezultate teh arheoloških raziskav in najdb je natančno predstavil v dveh zglednih samostojnih publikacijah, objavljenih v Razpravah 1. razreda SAZU (*Žarnogrobiščna nekropola na dvorišču SAZU*, 1971 in *Prazgodovinsko žarno grobišče v Ljubljani*, 1982). Ti izvorni deli, skupaj s publikacijo F. Stareta, danes prav gotovo pomenita osnovo za odkrivanje, preučevanje in spoznavanje prazgodovinskega obdobja na ljubljanskih tleh, ne nazadnje tudi za predočenje podobe o takratnem življenju v širšem srednjeevropskem prostoru.

Avtor je že v teh dveh knjigah z nekaterimi poskusi in iskanji poskušal prestopiti metodološko mejo takrat običajne arheološke znanstvene predstave in je zlasti v drugem delu posegel v ozadje nekega časovnega obdobja na način, ki v arheoloških znanstvenih delih še danes ostaja tudi pri nas, naj rečem, morda zapostavljen oziroma včasih že kar nedotakljiv. Priznati pa je treba, da se je s svojim subjektivnim vrednotenjem in prikazom le-tega oziroma s predstavo poskušal oddaljiti od utečenosti. Želel je splesti vez med togo znanstveno, izpovedno zgolj na materialnih dokazih in na obstoječi metodologiji zgrajeno predstavo ter med spoznanji, ki mu jih je ponujalo nešteto logičnih zaznav in zaključkov, morda še sedanost. Žal za to ni imel neposrednih zadovoljivih dokazov ter je njegova razlaga obstajala le na nivoju bolj ali manj opravičljive hipoteze. Iz zaključka svoje razprave je takrat na recenzentov predlog to

poglavje izpustil. A vendar je vsebino njegovih hotenj pozneje moč v drugih njegovih besedi-lih jasno slutiti ter zaznavati.

V arheološki prikaz je poskušal vplesti predstave, stališča in dognanja drugih sodobnih ved ter sploh védenja o primitivnih ljudstvih in kulturah in na podlagi tega ter lastnih predstav in hipotez, ki naj bi izhajale iz izpovedne moči lokalitete in širše okolice ter seveda izkopanega gradiva, poskušal razložiti ne samo kulturne, historične in kronološke vidike, marveč podrobneje zajeti tudi videz življenja tedanjih prebivalcev v prostoru, ki ga je raziskoval, vključujoč zlasti nam "zakulisno" dogajanje pri obredih - pokopih oz. njihovem kultu nasploh. V tej zvezi je želel izveliči tudi posamezne vesti iz tradicije in analogije z današnjim življenjem. Nezdovoljiva podprtost določene interpretacije z materialnimi dokazi je bila tu zelo očitna. Vendar je hkrati izpostavljajl in se vključeval tudi v metodološki interdisciplinarni pristop. Ni pa se zadovoljil s posameznimi interpretacijami, ki jim večkrat sledimo le na podlagi dovolj vprašljivih izhodišč za arheološke odgovore, katere je zasledil tudi v znanstveni literaturi. Pri svojih predstavah je uporabljal tako ohranjeno etnografsko ali kulturno sociološko dediščino, kakor tudi dogajanja skozi čas v sorodnih dejavnostih. Zanimivi zanj so bili kulturni in civilizacijski elementi, ekonomski dosežki in tradicija, geografska primerjava itd. Poudariti je treba, da se je v tem primerjanju zadržal predvsem v Srednji Evropi, seveda pa, kot rečeno, na poznavanjih tradicionalnih vezi zlasti v domačem in bližnjem okolju.

Za svoji razpravi in delo je prejel tudi Župančičevo nagrado, ki jo podeljuje mesto Ljubljana. Pozneje je v več drugih študijah in razpravah, ki so izšle v znanstveni periodiki, prikazal in načel še različna druga ključna vprašanja, ki se dotikajo preučevanja prazgodovinskih kovinskih obdobj pri nas, posvečal pa se je tudi s preprostimi besedami napisanim poljudnim prikazom.

V upanju, čimbolj prodorno spoznati kovinska prazgodovinska obdobja na ljubljanskih tleh ter poskušati razreševati nekatere bistvene neznanke tega časa, je pozneje opravil še nekaj raziskovalnih akcij. Ko so bila končana zaščitna dela, ki jih je vodil Ljubljanski regionalni zavod za spomeniško varstvo, je usmeril vso svojo raziskovalno silo prvenstveno v sistematično odkrivanje prazgodovinskega kompleksa na Molniku. Od tod je vrsto let prinašal arheološki vedi nemalo novih dognanj in predstav, muzejski zbirki pa, tako po izvornosti kakor tudi dokumentarni in estetski vrednosti, nekaj izjemnih predmetov, ki vzbujajo posebno pozornost v razstavnih vitrinah Mestnega muzeja v Ljubljani, bili pa so razstavljeni tudi izven Slovenije.

V tekstu npr., ki obravnava najdišče v Žlebiču, je s svojim tipično natančnim prikazom, ki ga je gradil

tako na podaji gradiva in situacije kot predvsem njegove tipološke analize, skušal dopolniti dotedanja dognanja o bronasti dobi v ribniškem prostoru. Njegov način mu je omogočal natančnejši kronološki prikaz in tudi nadaljnje sklepe, seveda s pomočjo poskusa vključevanja analize drugih ved, kar je razvidno tudi že iz njegovega prvega dela. Z vero, da bo potrdil obstoječe poznavanje in objavljeno vest iz ljudske govornice, se je tudi zagrizel v plato na hribu Mareček nad Podmolnikom, kjer je izvedel manjše arheološke raziskave in pri tem odkril antične in sre-dnjeveške ostaline. Poleg tega se je vključil v raziskovalno ekipo, ki je preučevala okolico Rudnika pri Ljubljani. V pripravi za tisk pa je tudi delo z zaključeno, celovito predstavo arheoloških raziskav, z opisom lokacije in posebnosti, natančno opisanimi grobovi ter situacijami, vsem najdenim gradivom ter podanima kronološko in tipološko analizo z zaključno besedo, ki prikaže mesto najdišča na Molniku iz tega časa v ožjem in širšem prostoru. Dodani pa so ji tudi potrebni listi dokumentacije, risbe gradiva in grobov, fotodokumentacija itd.

Posebej je treba izpostaviti, da so bila njegova miselnost in raziskovalna polja vedno usmerjena ter hočeš-nočeš oplojena tudi z izkušnjami, ki jih je zamlada zaznaval v svojem okolju, ko je nehote spoznaval navade in običaje ljudi, njihov način preživljanja in sploh življenja, bodisi prehrano, oblačenje, kmetovanje, posebej pa je rad pripovedoval o običajih pri rojevanju, krstu, smrti in pokopih, torej o domačih navadah, ki so bile sicer krščansko obarvane, a so včasih v svojem izvoru segale še v daljno preteklost v bolj ali manj zaznavni obliki. Kmečko življenje ter tu in tam še raba lesenega pluga, mlačve, tkalstva itd., a tudi neštete pripovedi, povesti, legende, ki so mu zbujale domišljijo, so mu še kako prav prišle ob razmišljanju in poglobljanju analitičnega doumevanja arheoloških obdobij. Na tem torišču je vedno v mislih primerjal dokazne prvine, ki so se še kako včasih ujemale ali vsaj bile možne primerjave. Iz tega lahko vidimo, da so ga njegova mladostna doživetja močno zaznamovala.

Misli so mu pogosto begale in zbujale nostalgijo za njegovim rojstnim krajem. Ali je potem kaj čudnega, da je njegova izvorna in bogata domišljija nemalokrat izstopila med prijatelji ter je na svoj dolenski način in jezik pred nami ustvarjal predstave o življenju in ljudeh, zlasti posameznikov, ki si jih mi nismo mogli niti zamisliti. Bil je človek z izjemnim spominom, kar je njegovemu pripovedovanju dodajalo še poseben zlahatni prizvok. Kako rad je pripovedoval o arheoloških raziskavah in potepanjih po slikoviti okolici s tako dragoceno arheološko dediščino. Te prikaze je včasih nadgrajeval z iskrivimi zgo-dbami očancev, ki so se zlasti pozimi zbirali ob topli peči v krojaški delavnici njegovega izjemno

marljivega in bistrega očeta. Zato nas ni bilo težko, včasih s pravo tradicionalno domačo govornico, pripraviti, da smo z nadvse zvedavim poslušanjem sledili tudi "krjaveljskim" zgodbam in ne nazadnje tudi ljudskim pesmim, ki so imele tako posvetni kakor tudi religiozni značaj oz. tematiko.

Poznal je nešteto izrekov, povesti, pripovedi, domislic, domačih pesmi, prigod oseb s posebnimi, samosvojimi značilnostmi, od imen do priimkov domačega, ne le uradnega porekla. Nič ni potem nenavadno, da je izjemno dobro poznal slovenski jezik, kar je razvidno tudi iz njegovih del. Žal, svojih spominov, ki bi bili tudi dokument določenega časa, ni utegnil napisati, kar je seveda škoda za poznavanje življenja v nekem trenutku na nekem območju.

V pravi domači tradiciji in katoliško zgrajeni vzgoji je pridobil tudi etične in moralne vrednote, ki so ga označevale kot človeka z bogatim spektrom kvalitetnih človeških vrednot, tako v delovnih navadah kot v samem govorjenju, obnašanju in sploh komunikaciji s prijatelji, kolegi ter širšo okolico. Kot rečeno, tudi natančnost pri delu in preudarnost sta nadgrajevali njegovo osebnost.

Vse to pa se je odražalo tudi v njegovem značaju. Njegova osebnost je izžarevala preprost način komuniciranja, ki ga je plemenitil zlasti s prijaznostjo, ustrežljivostjo in celotnim obnašanjem. Njegova moč za poslušanje sobesednika ga je poudarjala kot modrega in preudarnega sogovornika, zlasti še, ker so bili njegovi odgovori in vmesni vstavki, če je bilo treba, kratki, jedrnat, skratka, premišljeni. Praznega besedičenja, pleteničenja in zavitih pretvez ni prenesel. Njegov kar poudarjeni čut za smiselnost je pogosto odbijal vsakršno nedomiselno pripoved oz. razpravljanje. V njem pa so se tudi še kako prvinsko izkazovali odmevi doživetih mladostnih trenutkov. Nikdar pozabljeno bogato podeželsko kulturno tradicijo je z vsemi prilastki, ki so nekdanj osmišljali življenje na kmetih, nadvse visoko cenil.

Navezanost na naravo ga je pogosto vodila v tako mu ljub domači svet, ga sproščala in mu dajala moč, kar mu je zelo koristilo v času njegove težke in dolge bolezni. V tem nadvse morečem času se je izkazal kot človek z veliko vere v življenje, zanosa in hrabrosti pri prenašanju težav in težkoč. Na njegovem obrazu smo tudi v tem času večkrat opazovali nasmeh in dobro voljo, tudi žalost, nikdar pa obupanosti, zbeganosti ali strahu. Brezcilnost mu je bila tudi tedaj neznana. Še rajši se je v tem obdobju prepustil razmišljanju o svojih spominih.

Čeprav velik privrženec lovstva, ni bil zago-vornik slepega pobijanja in uničevanja narave, marveč predvsem njen opazovalec, uživalec in zago-vornik. Kot arheolog in ljubitelj preučevanja razvoja lova ter človekovega odnosa do te še danes tako

razvite panoge je napisal tudi dva članka z lovsko tematiko. V prvem, Ali je lov prirojena ali privzgojena strast, se dotika zanimivega vprašanja, ki ga obravnava v marsičem bolj iz individualnega zaznavanja. Zavedal se je, da je lov vsekakor tudi domena drugih ved. V drugem besedilu pa je predstavil lovski prizor, upodobljen na pasni sponi iz prazgodovinskega groba na Molniku, in skušal razložiti bistvo izpovedne moči avtorja spona ter njegov namen takšnega prikaza.

Čeprav je bil širši javnosti le redko na očeh oz. se je je na nek način izogibal, je to svojo "odsotnost" v popularnosti nadomeščal s poglobljenim in vestnim znanstveno raziskovalnim delom, ki bo ostalo trajno zabeleženo, saj večina njegovih publikacij po vsebini in temeljitih predstavitev že zaradi svojega dokumentarnega sporočila pač ne more zbledeti. Tudi sam je večkrat poudaril, da arheološki dokument ne more izgubiti osnovne vrednosti, seveda pa je poznal tudi maksimo, da nemalo življenjskih plodov na tak ali drugačen način sčasoma izgubi svojo svežino, nika- kor pa ne temeljnih lastnosti.

Zavest, da so arheologi dolžni svoja raziskovanja predstaviti s publikacijo, je tudi pripomogla k temu, da je v predzadnjem letu pred smrtjo oddal celovito delo svojih izsledkov na Molniku. Skratka, pred odhodom v večnost (23. 5. 2000) je v celoti poravnal svoj dolg do stroke.

Čas teče in z njim vsaka presoja dobiva v predstava- vah in dokazovanjih o kakršnemkoli dogodku, ki se je zgodil in ni bil pozabljen, svež obraz. Ohra-njenost spomina pa plemeniti pravi smisel človekovega zaznavanja življenja in njegovega odgovora su-bjektivnemu vrednotenju bistva.

Bibliografija Ivana Puša

Samostojna dela:

- Žarnogrobiščna nekropola na dvorišču SAZU.* - Razpr. 1. razr. SAZU 7/1, 1971;
Prazgodovinsko žarno grobišče v Ljubljani. - Razpr. 1. razr. SAZU 13/2, 1982;
Molnik, sedež prazgodovinskih knezov. - Zbirka Varia 4, 1991, Ljubljana;
 Molnik, celovit prikaz rezultatov raziskovanj (v tisku).

Članki in razprave:

- Neolitsko naselje u Tuzli. - *Čl. građa za kult. ist. Ist. Bosne* 1, 1957, 85 ss;
 Nove latenoidne najdbe v Ljubljani. - *Arh. vest.* 17, 1966, 413 ss;
 Rimska statueta iz dvorišča SAZU v Ljubljani. - *Arh. vest.* 19, 1968, 415 ss;
 Ali je lov prirojena ali privzgojena strast. - *Lovec*, 1969-1970, Ljubljana;
 Ljubljana, nécropole de la civilisation des champs d'urnes. - *V: Époque préhistorique et protohistorique en Yougoslavie. Recherches et résultats*, 1971, 215 ss, Beograd;

- Pomen ljubljanskega prostora v starejši železni dobi. - *Arh. vest.* 24, 1973, 386 ss;
 Premazi in smolnati kit na prazgodovinskih posodah. - *Arh. vest.* 27, 1976, 124 ss;
 The Impregnating of Prehistoric Pottery. - *Arch. lug.* 17, 1979, 21 ss;
 Antropomorfní obeski iz Ljubljane. - *Arh. vest.* 29, 1978, 46 ss;
 Nosilci kulture žarnih grobišč in Iliri. - *Situla* 20/21, 1980, 71 ss;
 Der Vorgeschichtliche Emona und seine Einwohner. - *Arch. lug.* 22-23, 1983, 21 ss;
 Ljubljanski prostor v starejši železni dobi. - *V: Zgodovina Ljubljane. Prispevki za monografijo*, 1984, 28 ss, Ljubljana;
 Prazgodovinski Molnik. - *Arh. vest.* 35, 1984, 134 ss;
 Ljubljanski prostor - stičišče kulturnih prvin v starejši železni dobi. - *Materijali* 20, 1985, 81 ss, Beograd;
 Bronastodobna naselbina pri Žlebiču. - *Arh. vest.* 39-40, 1988-1989, 345 ss;
 Lovski prizor iz 5. stoletja pred našim štetjem. - *Lovec* 72/4, 1989, 105 s, Ljubljana;
 Mareček - višinska postojanka in refugij. - *Arh. vest.* 41, 1990, 365 ss.

Prispevki v katalogih za razstave Mestnega in Narodnega muzeja v Ljubljani, Beogradu, Pulju, Regensburgu, Krakowu, Akvileji:

- Prazgodovinsko obdobje. - *V: Rešena arheološka dediščina Ljubljane*, 1979, 17 ss, Ljubljana;
 Ljubljana [prazgodovina]. - *V: Rešena arheološka dediščina Slovenije 1945-1980*, 71 s, 1980, Ljubljana;
 Razdoblje ljubljanske prapovijesti. - *V: Arheološko nasleđe Ljubljane*, Katalog. Arheološki muzej Istre 17, 1984, Pula;
 Prazgodovina. - *V: Mestni muzej I. Arheološka dediščina Ljubljane in stalna arheološka razstava*, Kult. in nar. spom. Slov. 152, 1985, 5 ss;
 La prima età del Ferro. - *V: Aquileia Emona*, 12 ss, 1989, Udine;
 Ljubljanski grad (arheološke raziskave v letih 1988 in 1989), Ljubljana;
 Emona von der Urgeschichte bis zum Mittelalter, 1993, Ljubljana (soavtorji L. Plesničar Gec, I. Sivec, T. Bregant in B. Dirjec);
 Mlajša bronasta in železna doba. - *V: Pozdravljeni prednamci! Ljubljana od prazgodovine do srednjega veka*, 1996, 46 ss, Ljubljana.

Kratka poročila in obvestila o svojih posameznih terenskih posegih je objavljala tudi v periodikah *Varstvo spomenikov* (Ljubljana) in *Arheološki pregled* (Beograd).

Vodenje arheoloških raziskav na terenu

- Stari grad nad Smlednikom (zemeljske raziskave grajskega kompleksa);
 Dvorišče SAZU z okolico v Ljubljani (sistematična raziskava planega žarnogrobišnega kompleksa);
 Ljubljanski grad z neposredno okolico (sondažna raziskava od prazgodovinskih do srednjeveških slojev);
 Brezovica pri Ljubljani (rekognosciranje terena na Barju in izkop lesenih delov domnevnega prazgodovinskega čolna);
 Zahodni del Rožnika v Ljubljani (terenska raziskava domnevne prazgodovinske gomile);
 Mareček nad Sostrim (sondažna raziskovanje prazgodovinske in predvsem poznoantične postojanke ter poznosrednjeveških grajskih ostalin);
 Golovec pri Ljubljani (sondažne raziskave domnevne prazgodovinske naselbine na planoti, na najbolj zahodnem hrstu Golovca);
 Stražni hrib nad Črnučami (sondažne raziskave prazgodovinskih naselbinskih ostankov);

Velika planina v Kamniških Alpah (rekognosciranje terena z manjšimi sondažnimi izkopi);
 Gradišče nad Sostrim (rekognosciranje terena z manjšimi sondažnimi izkopi);
 Podmolnik (poskusni izkop domnevne pra-zgodovinske gomile oz.

po V. Šribarju železnodobnih ostalin);
 Molnik (sistematično raziskovanje planega in gomilnega pra-zgodovinskega grobišča s pripadajočim naselbinskim kompleksom v bližini Orel).

Marijan SLABE

Janez Meterc (1951-2000)

Vso lansko jesen sem skupaj s prijateljem Janezom nestrpno pričakoval izid prvega žirovnškega zbornika *Preteklost v zavetju Stola*. Janez ni bil le njegov urednik, bil je njegov snovalec že davno preden je bil imenovan uredniški odbor in preden je Žirovnica postala samostojna občina. A le dva dni pred izidom (23. 11. 2000) so mi sporočili, da Janeza ne bo na predstavitev, da ga tudi drugam ne bo več, ne na Ajdno, ne k sv. Martinu v Moste, ne k sv. Lovrencu nad Zabreznico, sploh nikamor več. Izgorel je v skrbi za to svoje zadnje delo.

Janez Meterc se je rodil 12. junija 1951. Njegov oče, železničar, ga je navdušil za zgodovino in kulturno ustvarjalnost domačih krajev do te mere, da je že kot gimnazijec zbiral ljudsko izročilo in dokumente pretekle ustvarjalnosti Dežele in da se je končno leta 1970 odločil za študij arheologije. Zaradi temeljitosti in delavoljnosti so ga že kot študenta radi videli na številnih izkopavanjih in topografijah po Sloveniji. Najbolj navezan pa je ostal na prazgodovinsko Stično in seveda na krog prijateljev, ki se je oblikoval ob tamkajšnjem skupnem delu in bivanju. Kasnejše delo v Tehniškem muzeju na Jesenicah mu je razširilo znanje na področju metalurgije, tako da je postal velik poznavalec metalurških postopkov v arheoloških obdobjih. Za muzej je tudi sestavil obsežno arheološko topografijo Gorenjske, sodeloval pri postavitvi stalne zbirke novejših zgodovine in pri mnogih občasnih razstavah. Kot zunanji sodelavec Gorenjskega muzeja, zlasti pa Zavoda za varstvo na-ravne in kulturne dediščine v Kranju, je sodeloval pri številnih terenskih raziskavah, tako v starem Kranju, v Stražišču pri Kranju, v Bistrici pri Trziču, v Radovljici, v Smokuču,

v Mostah pri Žirovnici, na Bledu, v Zasipu, na Bregu pri Žirovnici, v Predtrgu, na sv. Lovrencu nad domačo hišo, najdlje - več kot dve desetletji - pa seveda na Ajdni. Poljudne in strokovne članke je objavljaval v Arheološkem ve-stniku, Varstvu spomenikov, Numizmatičnem vestniku, v Muzejskem časopisu, v različnih krajevnih zbornikih (Leški, Begunjski in Jeseniški, pri katerem je bil tudi član uredniškega odbora), zlasti pa v Železarju in njegovi prilogi Listi. Tu je objavil kar 28 člankov. Bil je tudi avtor številnih knjižic o zgodovini krajev pod Stolom in kulturnem utripu v njih. Njegovo delo je nepogrešljiv vir topografskih in zgodovinskih podatkov za vse, ki se ukvarjajo z zgodovino Dežele in visoke Gorenjske. Njegove misli o tipologiji prazgodovinskih naselbin so temeljnega pomena, čeprav objavljane v lokalnih glasilih. Ni se omejeval zgolj na arheologijo; bil je odličen poznavalec tehniške dediščine in polpretekle zgodovine, prijateljeval je z vsemi kulturnimi dela-vci iz vasi pod Stolom. V njegovem spremstvu in z njegovo - Prešernovo - gorenjščino na ustih so ti bila odprta vsa vrata župnišč in domov, z njegovim sodelovanjem je vsako delo na Gorenjskem lažje teklo. Bil je kulturni delavec v najzlahtnejšem pomenu besede in to na Deželi, tem slovenskem Parnasu, nekaj pomeni!

Razočaranja mu niso bila prihranjena, vsi načrti se mu niso uresničili in vseh ciljev ni dosegel - kdo jih pa je! Občutljiv kot je bil, je to težko prenašal. Upajmo, da smo mu pri tem vsaj nekoliko pomagali in da se smemo imenovati njegove prijatelje, kajti prijateljstvo zanj ni bila prazna beseda. Zaradi njegove zraščedenosti z domačim krajem je za njim ostala praznina, ki je ne bo moči kmalu zapolniti.

Milan SAGADIN